

لذت دوباره خوانی گزارشها در مورد معادن افغانستان (۲)

در سال ۲۰۰۹ میلادی، گروهی از جیولوجست های امریکایی، در چارچوب فعالیت های کلی برای باز سازی به افغانستان اعزام شدند. آنها در کتابخانه مرکز زمین شناسی در کابل با نقشه ها و اطلاعات کهنه ای مواجه شدند که بصورت حیرت آوری از وجود ذخایر بزرگ طبیعی در افغانستان حکایت داشت. آنها بزودی دریافته اند که این اطلاعات در دهه نود و قبل از آن در زمان حضور اتحاد شوروی و توسط متخصصین آنها جمع آوری شده بود.

در سال ۲۰۰۹ مرکز سروی جیولوجی ایالات متحده امریکا که نقشه ها و اطلاعات گرد آوری شده توسط متخصصین اتحاد شوروی را بدست آورده بودند، با استفاده از وسایل پیشرفته اندازه گیری قوه ثقل و قوه جاذبه، یک سلسله تحقیقات گسترده هوایی را شروع کردند. این وسایل پیشرفته تحقیقات جیولوجیکی در یک طیاره نصب شده بود که سه حصه خاک افغانستان را تحت پوشش پرواز های خود قرار میداد. اطلاعات بدست آمده از این پرواز های اکتشافی امیدوار کننده بود و متخصصین معدن شناسی ایالات متحده امریکا را تشویق مینمود تا کارهای اکتشافی خود را با وسایل پیشرفته تر و تحقیقات جامع تر ادامه بدهند. کار دور دوم جیولوجیست های امریکایی جالب بود، آنها این بار از دستگاه های پیشرفته بهره بردند که نمای سه بعدی ذخایر موجود در طبقات پایینی زمین را ارایه مینمود. گفته میشود که این تحقیقات گسترده ترین و جامع ترین تحقیقاتی است که تاکنون در بخش مواد معدنی در کشور انجام شده است.

این گروه در همان وقت نتایج تحقیقات جامع شان را در اختیار مقامات افغانستان و امریکا قرار دادند که بسیار مورد توجه قرار نگرفت. راقم این سطور در همان وقت یک کاپی راپور رنگی چند صد صفحه مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده امریکا را روی میز وزارت معادن و ضایع کشور دیده بود که اگر به آن توجه مبذول میشد، تا حال کار های انجام میشد که ممکن نتایج آن برای هر سه طرف قضیه (ایالات متحده امریکا- مردم و دولت افغانستان) مدد گار واقع میشد.

بعد از ارایه راپور مذکور بجانب افغانستان **محترم محمد اعظم کارگر** متخصص معدن افغان میگفت که نتایج حاصله از این راپور برای تمام مردم کشور دلچسپ خواهد بود. وی میگفت که مثلاً ساحه بین ولسوالی های چک و دایمیرداد وردک حدود ۶۰ میلیون تن گچ قابل استخراج دارد. وی میگفت که با اساس این راپور ساحات بین ولایت وردک و لوگر از سنگ گرانبهای کرومیت پر است! وی میگفت که ولایات بدخشان، پنجشیر، نورستان و کنرها روی کمر بند طلایی آسیا موقعیت دارند و سنگ عادی آن هم باید به دیده یک سنگ قیمتی و نادر دیده شود!

آقای محمد اعظم کارگر از طلا و نقره و یورانیم و ذغال و آهن و مس و کرومیت و تیل و گاز چنان قصه میکرد که شنونده را به یک دنیای آرمانی فرو میبرد و هر کسی را بزعم خود به یک افغانستان مرفه و آباد و آرام امید وار میساخت.

جیمز ریزن نویسنده یک مقاله مستند در این مورد میگوید که حتی اطلاعات تخنیکی جمع آوری شده به زنان قابل استفاده نیز ترجمه نشده بود تا میزان بالقوه ارزش اقتصادی ذخایر طبیعی و معدنی افغانستان مشخص گردد. اما به مجردیکه گروپ فوق الذکر از عراق به افغانستان آمد، گروهی از متخصصین زمین شناسی امریکایی را به کابل آوردند تا اعتبار تحقیقات انجام شده را مشخص بسازند. وقتیکه تلاش فوق به ثمر نشست و این گروه متخصصین نتایج تحقیقات قبلی را تأیید نمود، راپور اکتشاف ذخایر بزرگ تقریباً سه حصه خاک افغانستان به آقای حامد کرزی رییس جمهور و رابرت گیتس وزیر دفاع امریکا گزارش داده شد.

این راپور حاکی است که بزرگترین ذخایر مکشوفه فعلی آهن و مس است. مقدار این ذخایر بعدی بر آورد شده که میتواند افغانستان را به یکی از بزرگ ترین کشورهای صادر کننده این دو ماده در جهان مبدل سازد. به اساس یافته های راپور فوق مرکز سروی جیولوجی ایالات متحده امریکا ارزش آهن مکشوفه افغانستان ۴۲۱ میلیارد دالرو مس ۲۷۴ میلیارد دالر تخمین گردیده است. راپور می افزاید که افغانستان به ارزش ۸۱ میلیارد دالر نیوبیوم دارد. نیوبیوم فلز نر می است که در تولید فولاد استفاده میگردد. راپور ارزش ذخایر طلای افغانستان را ۲۵ میلیارد دالر و کوبالت را ۵۱ میلیارد دالر میداند. راپور میگوید که ذخایر بزرگ طلا در مناطق جنوبی افغانستان وجود دارد. راپور بعداً در مورد موجودیت ذخایر بزرگ لیتیوم در ساحات رودخانه های خشک نمکی غرب کشور و همچنان غزنی صحبت مینماید. مقامات پنتاگون میگویند، تحقیقات ابتدایی در یک منطقه غزنی نشان میدهد که ذخایر لیتیوم درین ساحه به اندازه ذخایر لیتیوم در کشور بولیویا است که تا حال بزرگ ترین صادر کننده لیتیوم جهان محسوب میگردد.

در حال حاضر امریکایی ها به ولع زیاد تبلیغ میکنند که افغانستان از نظر ذخیره لیتیوم میتواند با عربستان سعودی برابری کند. لیتیوم اساسی ترین ماده اولیه صنعت تولید باتری های تلفون های موبایل، لپ تاپ ها BlackBerry بشمار میرود. در نشرات امریکا ارزش مواد طبیعی افغانستان که شرح آن در راپور تیم مرکز سروی جیولوجیک ایالات متحده و مقامات پنتاگون حدود یک تریلیون دالر ذکر شده. بدی بزرگ است که در جداول ماشین های متوسط جای نمی شود و تحقق آن میتواند که افغانستان را به یک کشور ارام، آباد، مرفه و پیشرفته دنیا میدل سازد.

فقط دو روز بعد از اعلان این دست آورد بزرگ مرکز سروی جیولوجی و پنتاگون، وزیر معادن و صنایع افغانستان طی یک کنفرانس مطبوعاتی این رقم را کافی ندانسته و گفت که احتمال دارد این ذخایر تا سه تریلیون دالر ارزش داشته باشد و خاطر نشان ساخت که اولین واگذاری های قانونی ذخایر معدنی را به کمپنی های بزرگ بین المللی طی چند ماه آینده آغاز خواهد کرد. رییس جمهور در توکیو شرکت ها و سرمایه گذاران جاپانی را تشویق و ترغیب نمود تا در قسمت استخراج، پروسس و تجارت ذخایر عظیم معدنی افغانستان سرمایه گذاری نماید و به ایشان وعده سپرد که تمام امکانات خود را برای تحقق این آرمان بکار خواهد انداخت! (افغان- جرمن آنلاین، جولای ۲۳/۷/۲۰۱۰)

در گزارش عاجل "منی مارننگ" (Urgent Report . MONEY MORNING) تحت عنوان راز پوشیده ثروت های افغانستان (Afghanistan's Secret Wealth) که توسط جنس سمپکنز Jason Simpkins مسئول نشریه انترنتی "منی مارننگ" به نشر رسیده خبر میدهد که "ثروتهای معدنی افغانستان شامل ذخایر عظیم آهن، مس، طلا و لیتیوم میباشد".

گزارش میگوید: امروز همه برنامه ها، پلانها و عملیات نظامی قدرت های سرمایه داری جهان بر محور اهداف پنهانی سلطه بر ذخایر انرژی، می چرخد. در سطح جهان، معادن یورانیم (Uranium)، لیتیم (Lithium) و نفت و گاز از جمله اقلام با ارزش انرژی بشمار می آیند. یورانیم در درجه اول نیرومندترین، مخرب ترین و قیمت بهایترین مواد انرژی است که گفته میشود در افغانستان ذخایر کافی آن در ولسوالی خانشین ولایت هلمند و نیز در کوه های شرق کابل وجود دارد. لیتیم (Lithium) بعد از یورانیم با ارزش ترین ماده انرژی بشمار می آید که ارزش و مفاد آن از طلا و یورانیم کمتر نیست، ولی مفیدیت آن نسبت به طلا و یورانیم به مراتب بیشتر است. گفته میشود که لیتیم انقلابی را در جهان تکنالوژی رونما کرده است. این ماده کمیاب در جهان به عنوان انرژی سبزرده عالی شهرت دارد. خواص مفیدیت این ماده شگفتی انگیز در طبابت امراض روانی، بم اتم، شیشه سازی، چینی سازی، در محلول میلایل، در ذخیره کردن و انتقال برق تولید شده در جنریتورهای بادی و تولید برق آفتابی بکار برده میشود. باتریهای لیتیم در کمپیوترهای سبک سیار (لپ تاپ) کامره های دیجیتال عکاسی، و ویدئویی، تلفنهای موبایل و دیگر وسایل الکترونیکی سیار و دیگر ساحات علمی و تخنیکی به پیمانۀ وسیع کار برد دارد. گزارش ها حاکی است که ماده لیتیم در ترکیب سنگها، چشمه ها، و مخازن آبهای معدنی پیدا میشود. شرکت های موثر سازی هم بدنبال این ماده برای ساختن موثرهای برقی چشم دوخته اند. از همین جهت است که قیمت این ماده روز بروز بیشتر شده میرود. پیش بینی شده است که قیمت این ماده در یک سال صد در صد افزایش می یابد و در سه سال بعدی چهارصد در صد صعود خواهد نمود. در سالهای آینده باز هم بلندتر خواهد رفت. بنابراین مصنویت معدن لیتیم افغانستان باید تضمین شود. زیرا در فضای نامنی و جنگ باتروریزم امکان دستبرد به این ماده گرانبهای افغانستان بسیار احتمال دارد. (مقاله: چهارگنجینه عظیم افغانستان، بقلم آقای اطرافی، ۲۹ قوس ۱۳۸۹)

آقای انجنیر آریزی در بخش پنجم مقاله قبل الذکر خویش یادآور میشود که: "پاکستان به بسیاری از معادن افغانستان نیاز دارد. مقامات امریکایی در عین حال نگرانی دارند که چین به عنوان کشوری دارای عطش سیری ناپذیری [برای دسترسی به] منابع مواد خام، تلاش خواهد کرد تا سلطه خود را از طریق پاکستان، بر انکشاف منابع زیرزمینی افغانستان گسترش دهد. به ثمر رسی این تلاش ها فقط از طریق ادامه جنگ، ترک افغانستان از طرف قوای نظامی امریکا و شرکا و بقدرت رسیدن حکومتی در کابل است که با پاکستان همسویی بیشتر داشته باشد. مقامات امریکایی فکر میکنند که چین بعد از برنده شدن در مزایده بهره برداری معدن مس عینک، در جستجوی استیلا بیشتر بر منابع طبیعی افغانستان است. فعال شدن پاکستان و چین برای دسترسی به قرار داد های ذخایر عظیم مواد معدنی افغانستان رقابت هند، دشمن دیرینه پاکستان و کشوری را برخواهد انگیخت که باچین نیز مشکلات بسیار دارد. هند که از استقرار مجدد طالبان یا هر گروهی دگر طرفدار پاکستان در کابل هراس زیاد دارد، طبعاً با تمام امکاناتی مبارزه و مجادله خواهد کرد که باعث تحقق این رویای پاکستان می شود. هند و پاکستان دو کشوری هستند که هم اکنون نیز میخواهند که دعوی تاریخی کشمیر را در افغانستان حل و فصل بکنند و هر دو در افغانستان سرسپردگانی دارند که به دهل آنها میرقصند و خون مردم بیچاره ی ما را به اسانی میریزانند. ایران یکی دگر از کشورهای فعال در امور داخلی افغانستان است که نمیخواهد امریکا و شرکا درینجا ماندنی باشند. ایران در مورد تصورات و رویا های امریکا و شرکا در افغانستان و منطقه تا بحیره کسپین حساباتی دارد و میداند که امریکا اینجا برای چه آمده و چه میخواهد؟" (همان منبع)

مینرالهای کریمه:

ویلم فوگیلسنگ، مؤلف کتاب (تاریخ قدیم اقوام و سرزمین های افغانستان امروزی) مینویسد: "مشهورترین [مینرالها]،

معدن لاجورد نزدیک سرای سنگ در وادی دریای کوچک در شمالشرق افغانستان است. در این اواخر، موجودیت لاجورد در کوه‌های چاگی در غرب کویته بامتداد مرز افغانستان-پاکستان نیز گزارش شده است. لاجورد فقط در چند نقطه دنیا یافت شده و معادن افغانستان و بخصوص بدخشان از زمانهای بسیار قدیم مورد بهره برداری قرار داشته است. از اواخر هزاره چهارم ق.م. این سنگ نیمه گرانبها به سرزمینهای ماحول و تا دورترین نقاط، مانند مصر صادر میشده است. بعین ترتیب معادن مس در چندین نقطه کشور گزارش شده: معدن (مس) وادی لوگراز اهمیت خاصی بر خوردار است؛ همچنان در بعضی محلات جنوبغرب هرات؛ بامتداد دریای ارغنداب شمال کندهار و نزدیک اندراب شمال وادی پنجشیر. طلا نیز در نزدیکی مقر، شمالشرق کندهار و در دریا های بدخشان یافت میشود. مخازن هنگفت سنگ آهن در نزدیک کوتل حاجیگک، غرب کابل یافت شده است. ذخایر گاز طبیعی در جوار شبرغان و سرپل (شمالغرب کشور) از اواخر سالهای ۱۹۶۰ بدینسو جهت صدور بشمال مورد بهره برداری بوده است. " (مقاله، تاریخ قدیم اقوام و سرزمین های افغانستان امروزی، ترجمه سهیل سبزواری، ۲)

استخراج و خرید و فروش غیرقانونی سنگ های قیمتی بخصوص **زمرد و لاجورد** بدخشان از منطقه کران و منجان، و دیگر مواد معدنی در افغانستان هنوز هم ادامه دارد و دولت میگوید تلاش دارد این روند را تحت کنترل در آورد. افرادی که این گونه سنگ ها و مواد معدنی را استخراج میکنند میگویند آنها کار استخراج را به صورت غیرحرفه ای انجام میدهند. خالد، یکی از کسانی است که مشغول استخراج معادن زمرد در ولایت پنجشیر است میگوید: "سنگ به شکل درست استخراج نمیشود؛ ضایعات آن بیشتر است. ده در صد هم سنگ به دست نمی آید." به گفته خالد، کسانی که دست به استخراج معادن میزنند، معادن را بر اساس تجربه های شخصی خود و به همکاری ساکنان محل شناسایی میکنند و تامین امنیت شان را به فرماندهان محلی واگذار میکنند. او گفت: "هر منطقه از خود بزرگ قومی و قوماندانی دارد و میتوان از طریق آنان مشکل امنیتی را حل کرد؛ در هر ساحه یک قوماندان موجود است و یک کوه مربوط وی است؛ ولی قوماندان دیگری حق ندارد در آن منطقه مداخله کند. (در راه صلح ۲۴ / ۶ / ۲۰۰۸)

به گفته مسوول وزارت معادن در بدخشان، لاجورد دارای درجه های اول تا دهم است، که یک کیلوگرام لاجورد درجه اول ۵۰۰ دالر و یک کیلوگرام درجه دهم یک دالر قیمت گذاری شده است، اما به علت نبود امکانات درجه بندی در ساحه معدن و امریت عمومی معادن بدخشان در فیض آباد، از همه انواع لاجورد، بدون تشخیص نوعیت و کیفیت، از پایین ترین درجه یعنی درجه دهم محصول گرفته می شود. گفته می شود نبود سیستم درجه بندی کیفیت و نوعیت لاجورد در ساحه معدن، دست اندازی افراد غیر مسوول در معادن، باجگیری زورمندان و افراد پرنفوس از تاجران در ساحه معدن، استخراج و تخریب معادن از سوی افراد غیر مسلکی، مشکلات ترانسپورتی نزدیک به بیش از ۱۰۰ کیلومتر، سخت گذر ترین راه های ترانسپورتی در ساحه معدن، از عوامل عمده به شمار می روند، که سبب شده تا استفاده و استخراج معادن لاجورد به رکود مواجه شود. (صبح بخیر افغانستان، ۲۵ / ۲ / ۲۰۱۰)

آقای انجنیر آریزی، ضمن تبصره بی برمصاحبه شهرانی وزیر معادن و صنایع افغانستان با روزنامه آرمان ملی، مینویسد که: "طلا در افغانستان وجود دارد. مردم در دریای کوچک ذرات طلا را به سیستم زرشویی به دست می آورند. معادن طلای (دره کیان) ولایت بغلان، (زرکشان) ولسوالی مقر ولایت غزنی و دامنه های کوه های سمت شمال شهر کندهار از معادن روی زمین است که ذرات آن در مقابل نور آفتاب به وضوح به چشم دیده میشود.

ذخایر نفت و گاز:

چهار سال قبل در ماه مارچ ۲۰۰۶ آژانس باختر، گزارش داده بود: تحقیقات مشترک امریکا و افغانستان اخیراً نشان داده است که ذخایر فوق العاده بزرگ گاز و نفت در شمال افغانستان وجود دارد. نتایج مطالعات مرکز جیولوجیکی امریکا در شمال افغانستان که اخیراً از طریق آژانس اسوشنیتد پرس به نشر رسیده، میگوید که برخلاف بررسی های قبلی، هرزده برابر نفت بیشتر و سه برابر گاز بیشتر در آن ساحه وجود دارد. به اساس این بررسی در کاسه ذخیره دریای آمو و افغان- تاجک یک اعشاریه شش بلیون بیرل نفت و پانزده اعشاریه هفت تریلیون مربع فوت گاز طبیعی وجود دارد که این دو ذخیره دوصدهزار میل مربع ساحه را در خاک افغانستان احتوا نموده است.

بقول انجنیر مندوخیل، یکی از مسوولین وزارت معادن و صنایع علایم موجودیت ذخایر گاز و تیل در ولایات هرات، هلمند و ولسوالی کتواز پکتیکا نیز بمشاهده رسیده و در آینده تحقیقات روی آن صورت میگیرد. در بررسی ها و تحقیقات که حدود ۳۵ سال قبل توسط روسها در شمال افغانستان صورت گرفته بود، هشتاد و هشت ملیون بیرل نفت و پنج میلیارد

مربع فوت گاز گزارش داده شده بود، که با ارقام ارائه شده جدید قابل مقایسه نمی باشد و به گفته کارشناسان در صورتیکه از این منابع استفاده مثبت صورت گیرد در اقتصاد افغانستان بهبود قابل ملاحظه رونما میشود. (باختر ژانرس، ۲۱ مارچ ۲۰۰۶)

آقای احمدی مشاور وزارت معادن و صنایع کشور در حاشیه همایش نفت در ولایت بلخ روز ۲۶ جون ۲۰۰۸ به خبرنگاران اعلام کرد که براساس بررسی‌های صورت گرفته در حوزه دریای آمو در شمال افغانستان بیش از ۴۴۴ میلیارد متر مکعب ذخیره گاز وجود دارد. احمدی افزود: بررسی‌های قبلی از سوی کارشناسان روسی ذخیره گاز را ۱۸۰ میلیارد متر مکعب تخمین زده بود. وی اضافه کرد، بر اساس بررسی‌های سازمان ناسا آمریکا در این حوزه بیش از ۲۱۵ میلیون تن نفت خام نیز موجود می‌باشد. (افغان-جرمن آن لاین ۲۶ / ۶ / ۲۰۰۸) بقول بروس ریچاردسن، بنابر آخرین کشفیات مقدار نفت در ساحه بین سرپل و شبرغان ۹، ۱ (یک اعشاریه نه) بیلیون بیرل نفت تخمین شده است. (مقاله رحمت آریا-افغان-جرمن آن لاین، اگست ۲۰۱۰)

انجنیر ابراهیم عادل، سابق وزیر معادن در بازگشت از سفرش از کشورهای امارات متحده عربی، آمریکا، انگلستان و کانادا در یک نشست خبری در مورد توسعه استفاده از منابع زیرزمینی کشور، توضیحات داده گفت که بخاطر جلب سرمایه گذاری در رابطه به نفت و گاز افغانستان بحثهای داشته که مورد علاقمندی نمایندگان کمپنی های بزرگ جهان قرار گرفته است. وی علاوه نمود: در صورتی که مواد نفتی افغانستان با معیارهای بین المللی استخراج گردد و مسئولین دولتی خیانت نکنند این کشور تا شش سال آینده نیازی به کمک های خارجی نخواهد داشت. هم اکنون سه حوزه مواد نفتی به منظور استخراج نفت و گاز در سمت شمال کشور به داوطلبی شرکت های بزرگ و مشهور خارجی گذاشته شده که بعد از مطالعات اولیه و چگونگی استخراج آن رسماً با دولت افغانستان قرارداد خواهند کرد. با راه اندازی و استخراج این سه پروژه بزرگ نفت و گاز، سالانه یک ونیم میلیارد دلار امریکایی عاید افغانستان خواهد شد و این پروژه ها زمینه کار و اشتغال برای بسیاری از مردم فراهم خواهد کرد.

آقای انجنیر آرنزی میگوید که، به ارتباط گاز شبرغان در طول هشت سال گذشته حرف های زیادی شنیده شده مگر هیچ گام عملی برداشته نشده. وی میگوید که حالا کار های (کارهایی) در حال انجام شدن است که میتواند این حوزه را بار دگر فعال سازد. احبای چاه های گاز جرقدوق، ترمیم فابریکه کود و برق، تولید برق بیشتر، بالا بردن ظرفیت تولید کود کیمیاوی، رسانیدن گاز به مستهلکین و ایجاد یک دستگاه ی تولید برق بظرفیت ۱۵۰ میگا وات در شبرغان از پروژه های است که شاعلی وزیر بطور خاص به آنها اشاره نموده است.

سروی مرکز جیولوجیک ایالات متحده امریکا میگوید که در حوزه شبرغان هشت تریلیون متر مکعب گاز وجود دارد. ذخایر نفتی این منطقه از طرف روس ها تحقیق و از طرف امریکایی ها تایید گردیده است. در حوزه ی میان مزار و کندز هفت تریلیون متر مکعب گاز وجود دارد و در مثلث مزار- تا شقرعان و حیرتان کلان ترین حوزه تیل تثبیت گردیده است. با داشتن چنین امکاناتی باید فوراً دست بکار شده و با تاسیس فابریکات تجرید سلفر از گاز، تولید گوگرد، تولید برق حرارتی، تولید کود یوریا و دای امونیم فاسفیت و ده ها مورد دگر به انکشاف اقتصادی افغانستان کمک اساسی و بنیادی نموده و مردمی را سیر ساخت که با شکم های گرسنه روی گنجینه های چند تریلیون دالری خوابیده اند!" (سایت افغان جرمن آن لاین ۳۰ / ۹ / ۲۰۱۰)

مطالعه گزارشات فوق برای هر افغانی که به ترقی افغانستان و رفاه مردمان کشور علاقمند باشند، خالی از لذت و مسرت نخواهد بود. به امید روزی که مردم افغانستان بتوانند از این ثروت های خدا داده بنحو معقول و شایسته استفاده کنند.

پایان ۱۱/۲/۵